

Kinderbevrijding

Voor veel vrouwen is de ervaring van zwangerschap en bevalling er één van misselijkheid en op sterven na dood gaan. Anderen draaien er hun hand niet voor om en weer anderen zitten daar zo'n beetje tussen in. Ook zonder professor in het moederschap te zijn kan je daaruit afleiden dat 'de' ervaringen rond zwangerschap en bevalling niet generaliseerbaar zijn. Hoe anders denkt de nieuwe hoogleraar vrouwenstudies Selma Sevenhuysen daarover. Zij ziet niet alleen kinderen gebaard worden, maar ook een moraal: 'Kan de ervaring van zwangerschap en baren leiden tot specifieke of zelfs generaliseerbare morele ervaringen en morele waarden?', vraagt zij in haar oratie. Zij hoopt van wel, maar weet het nog niet zeker. Dit soort vragen probeert - alweer - het feminisme een zoogdierenmoraal te bezorgen; de moraal van het barende schaap, de koe, het stekelvarken en niet te vergeten het hangbuikzwijn en de woelmuis. En dat dan nog in het kader van de vrouwenbevrijding. Maar goed, daar zouden we het niet meer over hebben. De kinderbeving dan maar, als tegenhanger van vaderschap en moederschap en van professoren daarin. Te weinig lezen we over kinderbeving. We lezen wel over crèches en als één gek in de Volkskrant schrijft dat kinderen toch wel tot hun zestiende een thuiszittende moeder moeten hebben, stroomt de brievenpagina vol. Maar dat gaat om de moeders. Aan de principieel ambivalente situatie van kinderen verandert er niets. Kinderen zijn en blijven wezens met net zoveel burgerlijke rechten en vrijheden als hun eigenaren hen toestaan.

Vaderschap

Het vaderschap heeft historisch iets overzichtelijks: het is het enige dat we nog van het patriarchaat over hebben. De oude patriarch was eigenaar van vrouwen en kinderen, slaven en vee - samen familia (vermogen) genoemd - met volledige zeggenschap over hun doen en laten en volledige rechten op de opbrengst van hun arbeid. Die oude patriarch is uiteindelijk na eeuwen in het socialisme terecht gekomen in de gedaante van 'de proletariër': de onttroonde patriarch, die alleen nog maar één vrouw en wat kinderen heeft en dus gered moet worden. Engels is daar in *Die Lage der arbeitenden Klasse in England* heel duidelijk over. Het kapitalisme ontmant de man: de fabrieken zitten vol met vrouwen en kinderen en 'de arbeider' stopt thuis de kousen van zijn vrouw (huilend van schaamte). Als 'de arbeider' nu maar zeggenschap zou krijgen over die fabrieken, over de produktie, dan zou aan deze vernedering ('vervreemding') een eind kunnen worden gemaakt. Proletariërs aller landen, verenigt u. En zo ontstond de International Working Men 's Association. Natuurlijk, ook de heerschappij van de man over de vrouw vond men onjuist en het gezin moest afgeschaft worden. Maar de logische conclusie uit de eigen analyse, dat een beweging van werkende mensen een vrouwen- en kinderbeweging was, konden ze niet aan. En zo konden in de kapitalistische wereld eindelijk alle mannen vader en echtgenoot worden, iets dat in het oude patriarchaat alleen voor de rijken was weggelegd. In de georganiseerde strijd met de kapitalisten zijn de oude vaderschapsrechten getransformeerd in inkomensrechten, op grond waarvan vrouw en kinderen gehouden kunnen worden.

Moederschap

Zoals wij weten is die vrouwen- en kinderbeweging nooit opgericht (inderdaad, met het socialisme gaat het ook niet zo goed). De vrouwenbeweging is ergens halverwege blijven steken. Nooit is de eis gesteld voor een zodanig inkomen dat je er een man van zou kunnen houden om voor de kinderen te zorgen (Andrée van Es kondigt gewoon aan dat ze ophoudt met de politiek omdat het moederschap zo vermoeiend is, terwijl ze net salarisverhoging voor kamerleden heeft afgewezen). Echte proletarische mannelijkheid gaat kennelijk te ver. Het bezit van kinderen wordt echter wél begeerd: de patriarchale zeggenschap over het doen en laten van kinderen, nu in zachte vrouwenhanden. Marijke Boon zingt weliswaar over

¹ Verschenen in *Forum*, 28 juni 1990. Opgenomen in *Brusterschap*, 2003 Amsterdam

De Nooduitgang: 'Ik wou twee kinderen gaan kopen, maar toen bleek dat je ze kreeg', maar de moderne vrouw 'krijgt' al lang geen kinderen meer. Zij 'neemt' ze, omdat zij 'ze wil', zoals honden en poezen genomen worden, bij gebrek aan slaven en vee; en zij verwacht daarvan liefde, geen geld. Zij zou er niet over piekeren de kleinen met een schoenpoetssetje aan het gezinsinkomen te laten bij dragen, zelfs niet op koninginnedag.

Kindschap

Natuurlijk zijn er wel mensen geweest die gezegd hebben dat het met 'kind' net zoiets is als met 'vrouw' en met 'zwart': een opgedrongen identiteit, op grond van iets uiterlijks - in dit geval dat het kind kleiner is of, als het groter is, dat het minder rimpels heeft - waar allerlei aarden en inhouden aan vastgeknoopt worden. Philippe Ariès wees er op hoe jong, in deze zin, het kind is; een paar eeuwen pas. Freud verzette zich tegen de projectie van 'onschuld' in dit levend wezen. Montessori eiste ruimte waarin het kind zèlf kon leren, en wel vanaf een jaar of twaalf door het verrichten van produktieve arbeid, Anna Freud ontdekte, na het vervaardigen van een theorie die de moeder vaster aan het kind snoerde dan ooit te voren, dat kinderen die Theresienstadt hadden overleefd echte, gelijkwaardige, *brusterlijke* banden gevormd hadden - juist door het ontbreken van ouders en verzorgers. Talloze kinderboekenschrijvers vestigden de aandacht op andere kinderen, die zichzelf in oorlog en hongersnood zonder ouders gered hadden en dan gewoon mensen bleken te zijn. Er waren ook praktische experimenten. Iedereen weet dat de kibboets-kinderhuizen mislukt zijn, omdat de moeders de kinderen op den duur terug wilden - maar niet, dat in de kibboets de arbeidsdeling tussen vrouwen en mannen zorgvuldig gehandhaafd was gebleven. De jaren zestig leverden de alternatieve crèche, die geen verlengstuk zou zijn van gezin of staat en waar de kinderen het zelf moesten uitzoeken (misschien komt die film ooit nog op de televisie: hij toont hoe de kinderen ineens allemaal op hun stoeltjes klimmen om al hun bestek in de soeppan te gooien, en dan het leermoment: hoe beteuterd ze naar hun heerlijke bordjes met soep kijken). Maar al gauw heette het allemaal 'kinderopvang'. In theorie is nu aanvaard dat kinderen mogen worden uitgeleend aan andere volwassenen die ze tegen het minimumloon mogen opvoeden, mits zij daar de juiste diploma's voor hebben: de technieken kennen om er nette mannen en vrouwen van te maken. Voorzover het bedrijfsleven vrouwen nodig heeft, ontstaat er zelfs iets van praktijk. Maar met kinderbevrijding heeft dit niets te maken. Kinderbevrijding betekent autonomie voor kinderen en autonomie betekent sociale, produktieve contacten. Hoe ondenkbaar is dat in een tijd waarin kinderen niet eens bij elkaar kunnen gaan *spelen* omdat de mobiliteit van hun bezitters de straat onveilig maakt! Goed, wij weten ook niet wat je hier zo gauw aan zou kunnen doen. De kinderrechtswinkel steunen, dat is zeker. In een consumptiemaatschappij dreigen kinderen inderdaad te worden opgegeten. En laat iedereen die er een wil 'nemen' in elk geval eens nadenken of ze de fundamentele mensenrechten van dit nieuwe schepsel kan waarborgen. Dan houdt het gezeur over 'de rechten van de moeder' tenminste op.